

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid”

En studie som undersöker hur mycket av en grundskollärares arbetstid som läggs på icke-kvalitativa arbetsuppgifter

Elisabeth Akestam

Självständigt arbete L3XA1A
Vårterminen 2020

Examinator: Christian Bennet

Sammanfattning

Titel: ”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid”

Title: "It is really a waste of the teacher's already narrowed time"

Författare: Elisabeth Akestam

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Examinator: Christian Bennet

Nyckelord: Profession, grundskollärare, kvalitativt arbete, semi-kvalitativt arbete, icke-kvalitativt arbete

Detta är en studie som undersöker vilka arbetsuppgifter grundskollärare utför på sin arbetsplats, vilka typ av arbeten som tar mycket plats samt om detta är något som påverkar lärarens kvalitativa arbete med koppling till professionsteorin. Syftet med studien är att belysa vad för arbetsuppgifter som lärare utför i praktiken på deras arbetsplats. I och med att lärare är ett professionellt yrke, med universitetsutbildning och legitimation som krävs för att kunna utföra alla de kvalitativa arbetsuppgifter som en lärare kan utföra. De frågeställningar som studien syftar till att analysera är vilka arbetsuppgifter som grundskollärare utför på sin arbetsplats, vilka arbetsuppgifter som de anser tillhöra läraryrket och hur mycket tid grundskollärare lägger på sina arbetsuppgifter. Den sista frågan som kommer att analyseras är om det skiljer det sig åt mellan F-3, 4-6 och 7-9 beträffande deras arbetsuppgifter.

Studien genomfördes med en enkät som skickades ut till tre olika Facebook-grupper, vars medlemmar bestod av lärare. Analysen gjordes genom statistikprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) och kalkylprogrammet Excel där korstabulering och cirkeldiagram illustrerar resultatet. Resultatet visade bland annat att lärare i F-3 utför icke-kvalitativa lärararbeten i större utsträckning, medan lärare i 4-6 utför semikvalitativa lärararbeten och lärare i 7-9 utför kvalitativa lärararbeten i större grad än de andra. Sammanlagt utförs 27% av lärares arbetstid på arbetsuppgifter som är icke-kvalitativa och att de kvalitativa arbetsuppgifterna tar 37% av lärarens arbetstid. Frågan är om det är tillräckligt för ett kvalitativdrivande arbete? Uppsatsen kommer även att koppla professionsteorin till resultatet och försöka synliggöra de mönster som framkommer.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
2. Bakgrund.....	2
2.1 Centrala begrepp.....	2
2.1.1 Profession.....	2
2.1.2 Kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt lärararbete.....	2
2.2 Pilotstudien.....	3
2.3 Teoretiskt ramverk.....	3
2.4 Tidigare forskning.....	3
2.4.1 Olika professionsteoretiska perspektiv.....	4
2.4.2 Lärares kvalitativa arbete.....	5
3. Metod.....	7
3.1 Urval och studiepopulation.....	7
3.2 Datainsamling och bearbetning.....	7
3.3 Reliabilitet och validitet.....	9
3.4 Forskningsetiska ställningstaganden.....	9
4. Resultat.....	11
4.1 Kvalitativa lärarbeten.....	11
4.2 Semi-kvalitativa lärarbeten.....	12
4.3 Icke-kvalitativa lärarbeten.....	14
4.4 ”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid”.....	16
5. Diskussion.....	18
5.1 Resultatdiskussion.....	18
5.1.1 Kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt lärararbete.....	18
5.1.2 Lärares tidsdisposition.....	20
5.1.3 Läraryrket, en profession?.....	22
5.2 Metoddiskussion.....	23
5.3 Slutsats.....	24
5.4 Framtida forskning.....	24
6. Referenslista.....	26
Bilaga.....	27

1. Inledning

”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid” fick jag som ett svar i den enkät jag genomfört för detta arbete. Jag kan tänka mig att det finns flera lärare där ute i landet som instämmer. Lärare som går på knäna av alla arbetsuppgifter som de gör, även arbetsuppgifter som inte har någon relevans för läraryrket, för lärarprofessionen. Arbetsuppgifter som likväl andra yrkeskategorier kan utföra.

I tidningen *Skolvärlden* kunde man den 15 september 2017 läsa att 50% av lärare i grundskola och gymnasium har fått högre arbetsbelastning. Dessutom tar de upp i artikeln att 65% av dessa inte hinner med sina arbetsuppgifter. Detta är något som jag fick syn på i min tidigare pilotstudie som undersökte lärares olika arbetsuppgifter, där även arbetsuppgifter som inte ingår i läraryrket ingick som en faktor.

Pilotstudiens resultat visade att cirka en fjärdedel av lärarens arbetstid läggs på ovidkommande arbetsuppgifter. Lärarna i pilotstudien fick som i sista frågan i enkätformuläret ange vad de gjorde ytterligare än det som togs upp i enkäten för pilotstudien och det kom in 300 svar. Lärarna hanterade bland annat disk, kontaktade buss-/taxibolag för hämtning av elever, lagade trasiga möbler och hoppade in som resurs i fritidsverksamheten. Dessutom var det en som skrev att de vattnade blommor, även under loven. Samtliga av dessa nämnda har vi inte haft någon fokus på under mina fyra års utbildning.

Men för att lärarna ska få bättre förutsättningar menar de att läraryrket behöver renodlas. För att renodla läraryrket kan man börja med att ta reda på vilka arbetsuppgifter som lärare utför i det vardagliga arbetet. När arbetsuppgifter väl undersöks i olika rapporter eller artiklar, visar det sig att de arbetsuppgifter som utförs, men inte traditionellt tillhör läraryrket, undersöks sällan (Skolverket, 2013). I kontrast till lärares tidsbrist skulle det vara intressant att ta reda på huruvida dessa arbetsuppgifter tar tillräcklig stor plats för att göra skillnad i lärarens arbetstid och om detta påverkar lärarens professionsstatus.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att lyfta upp lärares arbetsuppgifter som utförs i praktiken, med utgångspunkt i läraryrkets professionsstatus, och därtill synliggöra hur mycket tid som de icke-kvalificerande arbetsuppgifter tar av en lärares arbetstid.

- Vilka arbetsuppgifter anger grundskollärare att de utför på sin arbetsplats?
- Vilka arbetsuppgifter anser grundskollärare tillhöra läraryrket?
- Hur mycket tid uppskattar grundskollärare att de lägger på sina arbetsuppgifter?
- Skiljer det sig åt mellan F-3, 4-6 och 7-9 beträffande deras arbetsuppgifter?

2. Bakgrund

I följande avsnitt kommer centrala begrepp presenteras, därefter pilotstudien som genomfördes som en förberedelse inför detta arbete. Ett teoretiskt ramverk kommer sedan att bearbetas och sist presenteras tidigare forskning.

2.1 Centrala begrepp

Det centrala begrepp som kommer att tas upp i studien är profession, även begreppen kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt arbete kommer att användas. Kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt arbete är begrepp som Aili och Brante (2007) har myntat i sin studie, vilket jag använder mig av i denna studien.

2.1.1 Profession

Professioner är yrken som baserar sin verksamhet på vetenskaplig forskning. Dessa är en liten grupp yrken bestående av 15–20% av arbetskraften som enligt många är den viktigaste funktionen i samhället. Det innefattar oftast yrken inom områden som hälsa, organisation, vetenskap, teknik och ekonomi (Brante, T. 2009).

2.1.2 Kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt lärararbete

Med hjälp utav Ailis och Brantes (2007) definition av begreppen sammanfattas och tolkas de utifrån mitt perspektiv av vad de olika arbeten innebär. Kvalitativt arbete, semi-kvalitativt arbete och icke-kvalitativt arbete handlar om olika typer av lärarbeten, som de alla har någon grund i Abbotts (1998) professionsteori.

Kvalitativt lärararbete

Kvalitativt lärararbete är en typ av arbete, förklarad av Aili och Brante (2007), som innefattar arbetsuppgifter som kräver mycket reflektion, planering, analys och möjligheterna att använda ett formellt kunskapssystem. Kvalitativt arbete innehåller analysarbete, personlig kompetensutveckling, lektionsplanering och mentorskap. I kvalitativa arbeten ingår arbetsuppgifter såsom planering av lektion, dokumentation, administration och bedömning av elevers kunskaper. Dessutom ingår möten med arbetslag, fortbildningskurser och även arbetsuppgifter som fokuserar på utveckling av lärares egen kompetens samt elevers kompetens.

Semi-kvalitativt lärararbete

Även semi-kvalitativt lärararbete är ett begrepp från Ailis och Brantes (2007) studie, där de beskriver det som arbetsuppgifter med diskretionärt arbete. Diskretionärt arbete innebär att handla efter eget omdöme. Läraren handlar då efter eget omdöme med en viss professionell bakgrund, där det oftast finns en förberedelse med kvalitativt arbete bakom. Det kan till exempel vara på utvecklingssamtal som förbereds genom tidigare analysarbete av elevernas utveckling och kunskaper, eller hantera konflikter mellan elever där det redan finns ett analysarbete och rutinmässiga strategier för konflikthantering. Det kan även innebära att man som lärare tar över oplanerad undervisning om en kollega är sjuk.

Icke-kvalitativt lärararbete

Icke-kvalitativt lärararbete är en typ av arbete, som Aili och Brante (2007) beskriver, att lärarna utför arbetsuppgifter som inte kräver den nivå av kvalifikation för läraryrket som ett kvalitativt arbete gör. Det är arbetsuppgifter som inte har en tydlig koppling till någon vetenskaplig grund eller något formellt kunskapssystem. Värt att nämna är dock att det inte handlar om att arbetet

saknar värde, utan det handlar helt enkelt om att det är olika kategorier som används för att identifiera olika typer av arbeten. Det kan till exempel innebära arbete som utförs i nära samband med undervisning såsom förberedelse för, avslutande av, mellan eller under en undervisning. Det kan till exempel vara att ändra veckans ord, städa efter undervisning, förflyttning av elever till och från olika platser eller registrera närvaro och frånvaro. Vissa icke-kvalitativa arbetsuppgifter kan utföras i direkt anslutning till en kvalitativ arbetsuppgift och kan därför tolkas ha någon form av kvalitativt arbete i sig, till exempel rättning av läxor.

2.2 Pilotstudien

Före denna studie, gjordes en pilotstudie som bearbetade samma ämne. Valet av metod var en enkätundersökning där jag undersökte vilka arbetsuppgifter som lärarna ansåg tillhörde läraryrket eller ej. De fick därefter uppfatta hur mycket tid i procent som de lade på arbetsuppgifter som inte tillhör läraryrket. Lärarna fick dessutom tillägga arbetsuppgifter som inte stod med i listan av arbetsuppgifter i enkätformuläret. 300 respondenter hade lagt till extra arbetsuppgifter, vilket innefattade arbetsuppgifter som att vattna blommor på lov, ringa bussbolag, ringa matsalspersonal och meddela vilka barn som är på plats och som behöver specialkost, söka efter vårdnadshavare för att få till ett utvecklingssamtal, söka efter barn som lämnar skolområdet, och mycket mer.

Resultatet av analysen visade även att medelvärdet av de arbetsuppgifter som grundskollärare ansåg inte tillhöra läraryrket, men ändå utfördes var 25,47%. Det var alltså en fjärdedel av lärarens arbetstid som läggs på icke-kvalitativa arbetsuppgifter. Med hänsyn till detta resultat vill jag ta reda på mer om huruvida lärare utför arbetsuppgifter som inte tillhör professionen, i vilken utsträckning som det utförs.

2.3 Teoretiskt ramverk

Abbott (1998) skriver om att de flesta professionsteorier delar in yrken i profession och semiprofession, där semiprofessioners kunskap inte anses vara lika exklusiv som professioner inom medicin och juridik. Till skillnad från andra professionsteoretiker fokuserar Abbott (1998) på det arbete som utförs i praktiken och menar att professionssystemet fungerar som en strukturerad länk mellan professionen och arbetsuppgifterna. Detta innebär också att på arbetsplatsen avses det formella kunskapssystemets förmåga att hantera arbetsrelaterade problem. Eftersom denna studie tenderar att fokusera på vilka arbetsuppgifter en lärare utför, är Abbotts (1998) teori en bra lämpad teori då han har mer fokus i de arbetsrelaterade frågorna än vad andra teoretiker inom ämnet har.

2.4 Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer tidigare forskning att beröra olika professionsteoretiska perspektiv, där särdrag av vad ett yrke behöver uppnå för att kunna definiera sig som en profession presenteras. Detta för att kunna avgöra om läraryrket är en profession. Något mer som tas upp är lärares kvalitativa arbete, där några studier har forskat kring lärares arbetsuppgifter. Däribland Aili och Brante (2007) som har myntat begreppen icke-kvalitativa, semi-kvalitativa och kvalitativa lärararbeten som denna studie även använder sig av.

2.4.1 Olika professionsteoretiska perspektiv

Utifrån Abbotts (1998) teori om professionssystem har även tidigare forskning undersökt olika professioners status och huruvida de förhåller sig till de drag som uppfyller professioner. De fyra faktorer som tidigare professionsforskare i särdrag tagit upp, som Colnerud och Granström (2015) sammanfattar, är följande: *Systematisk teori*, *auktorisering*, *autonomi* och *egenkontrollerad yrkesetik*. Forskarna är två professorer i pedagogik, vars litteratur omfattas av områden såsom professionsteori samt studier av lärares yrkesspråk och yrkesetik. Denna litteratur är väsentlig för denna studie genom att den visar på definitioner av vad en profession är och huruvida läraryrket kan tillhöra en sådan lärarprofession. Detta kan i sin tur vara en tillgång i förtydligandet av läraryrkets arbetsuppgifter och om de är tillräckligt kvalitativa för en profession.

Colnerud och Granström (2015) beskriver den första faktorn, *systematisk teori*, som att ett yrke måste ha en gemensam kunskapsbas och en vetenskaplig grund som yrket står på. Det kan till exempel vara medicinska teorier för en läkare, och genom dessa har läkaren kompetens nog att kunna utföra operationer i sitt yrke. För en lärare har den gemensamma kunskapsbasen och vetenskapliga grunden varit otydlig och inte alls i samma nivå som de professioner som har en gemensam kunskapsbas som medicin och juridik.

Vad läraren dock har, enligt Colnerud och Granström (2015), som krävs för läraryrket, är omfattande kunskaper i de ämnen som hen undervisar i. Vad som behövs för att lärare kan få en tydligare professionsstatus är ett metaspråk. Metaspråket är ett instrument för kommunikation mellan yrkesutövare inom samma verksamhetsområde och tenderar att göra teori av praktisk verksamhet. Till exempel att med ett vardagsspråk diskuterar yrkesutövare en situation och överför den situationen till metaspråk. Därefter analyseras hypoteser till varför situationen har uppstått och vilka mönster som går att finna.

Den andra faktorn är *auktorisering*, där yrket har givits en formell legitimation av samhället för att få utöva yrket. Detta innebär en utestängning, där inga andra yrkesgrupper än den gruppen med tillhörande legitimation får utöva yrket (Colnerud & Granström, 2015). En lärare utan lärarlegitimation får inte sätta betyg självständigt, utan måste tillsammans med en legitimerad kollega eller rektor sätta betyg. Vad som även tas upp i enlighet med lärarlegitimationen är att undantag finns om det råder lärarbrist, att en person utan legitimation och behörighet får undervisa i ett ämne ett läsår i taget (Skolverket, 2020). Detta visar att det inte finns en total utestängning för utomstående att utföra en lärares arbete, vilket även minskar möjligheten för en professionsstatus.

Den tredje faktorn, *autonomi*, innebär enligt Colnerud och Granström (2015) att den professionella själv avgör vilka arbetsmetoder och verktyg som används. För en läkare innebär detta exempelvis att en sjukhusdirektör inte kan bestämma vilken medicin som ska ordineras. Även T. Brante (2009), som i sin artikel ger en översikt över de vanligaste definitionerna av professionsteorin, talar om att en autonomi kan innebära flera saker eftersom det handlar om att fatta självständiga beslut i olika frågor. För en lärare kan detta innebära att i vissa delar av läraryrket har läraren autonomi, och vissa delar har de inte det, där exempelvis en skolminister kan bestämma över skolans inre arbete. Dock innehar läraren ändå en autonomi när det gäller

utformningen av arbetet i klassrummet samt i egen bedömning av elever (Colnerud & Granström, 2015).

Sista faktorn är *egenkontrollerad yrkesetik*. Det innebär att yrkesgruppen har definierat etiska riktlinjer och principer för hur yrket ska utövas. Genom att upprätthålla den etiska standarden, brukar det finnas ett råd eller nämnd som ser till att det upprätthålls. Detta är något som även Månsson (2004) tar upp, som med sin text beskriver lärares oförenliga krav och de konsekvenser som sker när lärare får ökade arbetsuppgifter men minskad egenkontroll.

T. Brante (2009) talar om lärarprofessionen som en semiprofession. En semiprofession skiljer sig från en profession i det avseende att ett yrke i semiprofessionen inte har en lika stor auktoritet som en profession. Dessutom är inte yrkesutövarna i en semiprofession den ursprungliga källan för den högsta kunskapen inom ämnet samt att det inte finns en systematiserad modell för yrkesutövarnas utförande. Semiprofession kan vara den sorts profession läraryrket innehar med tanke på att några av faktorerna ovan både är och inte är en del av läraryrket, detta beroende på i vilken kontext som läraryrket sätts i. Därför är det av vikt i denna studie att analysera utifrån Ailis och Brantes (2007) begrepp som även dem har använt Abbott (1998) som teoretiskt ramverk att utgå ifrån.

2.4.2 Lärares kvalitativa arbete

Läraryrket är komplext, det är flera arbetsuppgifter som går in i varandra och därför är det svårt att analysera och särskilja dessa. Skolverket (2013) gjorde en nationell kartläggning där 8000 lärare deltog genom att föra tidsdagböcker som sedan analyserades. Studiens huvudsyfte var att ta reda på hur grundskollärares tidsanvändning disponeras och vad lärare utför på sin arbetsplats. Skolverket (2013) har, likt andra forskare i detta avsnitt, identifierat olika typer av arbeten och delat in dem i kategorier för att lättare kunna utföra en analys. De fann att lärare under sin arbetstid utförde en större del på att genomföra undervisning, administrativa och praktiska sysslor såsom rapportera elevfrånvaro, hantera ledighetsansökningar, kopiering av läromedel och IT-problematik. Även bedömning och dokumentation samt omsorg och ordning var de typer av arbeten som lärare utförde i större utsträckning. De kategorier av arbeten som utfördes i mindre utsträckning var reflektion och kompetensutveckling, återhämtning, återkoppling samt förflyttningar.

G. Brante (2009), har i sin studie gjort en OSM (*organizational sampling method*). OSM är en synkron metod där respondenterna har en klocka som skickar signaler under flera slumpmässigt utvalda tidpunkter varje dag under flera dagar. Respondenterna var 59 lärare från grundskolan årskurs 1–9 och gymnasieskolans år 1–3 som deltog i studien. Forskaren ville undersöka huruvida lärare gör flera saker samtidigt och när klockan ringde skulle de då besvara vad de gjorde under just den tidpunkten och detta visade hur mycket utrymme olika typer av arbeten tog av lärarens arbetstid.

Forskaren kunde se att lärare utför flera sysslor samtidigt, till exempel att medan undervisning pågår, utförde lärarna sysslor samtidigt. Exempelvis att de svarar på mejl, rengör ytor eller fixar iordning material. Vad respondenterna i forskarens studie även betraktade som flersyssla är att

utföra både ett aktivt och ett passivt sysslogöra samtidigt. Det vill säga att en lärare till exempel hjälper en elev med en uppgift och samtidigt funderar på vad för material som behövs till morgondagens lektioner. I studien visade det sig även att, trots att det låter positivt att kunna utföra flera sysslor samtidigt, kan det vara ett störningsmoment. Detta kan i sin tur påverka kvaliteten i den arbetsuppgift som huvudsakligen ska utföras för stunden (Brante, G. 2009).

En forskare som skriver om lärare som utför passiv och aktiv sysslogöra är Wedin (2007). Forskaren har gjort en etnografisk studie där hon följde två lärare i högstadiet och samlade in data genom att observera lärarna tre till fyra dagar i veckan mellan ett halvår till ett år. Hon fann bland annat att vad gäller bedömning och betygsättning av elever i årskurs 7–9, visade det sig att det är mycket påtagligt och betydligt mer tyst närvarande i lärarnas vardag.

För att en lärare ska göra kvalitativt arbete krävs det att arbetstiden disponeras på rätt sätt. Skolverket (2013) tog upp att tiden är en förutsättning för en bra kvalitet i undervisningen, men för att bedriva en kvalitetssäker undervisning behöver lärare en bra tidsdisponering för sina arbetsuppgifter. Detta är även något som Aili (2013) nämner att lärare själva anger. Forskaren har i sin studie analyserat 324 e-dagböcker från 54 lärare, där fokus låg på vilka typer av arbetsuppgifter som lärare utför. I studien nämner forskaren att konsekvenserna för lärares ökade arbetsbelastning leder bland annat till att lärarna upplever att det är svårt att göra ett kvalitativt arbete, vilket även påverkar undervisningen och elevernas resultat.

Även Österlind (2013), som gjorde en studie med 10 lärararbetslag, där lärarna hade en uttalad handlings- och deltagarorientering. Det innebär att lärarna har kollegiala reflektionstillfällen i sina arbetslag där de analyserar och reflekterar över sitt arbete. Forskaren, likt Skolverket (2013) och Aili (2013), tog reda på att situationer med ökad arbetsbelastning, där lärarna fått omprioritera vissa arbetsuppgifter på grund av olika omständigheter, har visat ge negativ effekt på närliggande undervisning och dess kvalitet. Om det är arbetsbrist och omprioritering av arbetsuppgifter, borde det undersökas vilka typer av arbeten som lärare utför.

Angående lärares kvalitativa arbete, tas detta upp av Aili och Brante (2007), där de undersökte vilka typer av arbeten som lärare utförde utanför undervisningstid, vilket delades in i icke-kvalitativa, semi-kvalitativa och kvalitativa lärararbeten. Deras studie gick ut på att genom en erfarenhetsinsamling av 20 respondenter som var grundskollärare, gymnasielärare eller speciallärare, ta reda på vad lärarna utför för typ av arbeten utanför deras undervisningstid. Deras studie visade att lärare under sin arbetstid utför 22,2% kvalitativt lärararbete. Forskarna ställer sig frågan om det är tillräckligt eller för lite kvalitativt arbete. Gällande skillnader i årskurser fann både Aili och Brante (2007) samt Skolverket (2013) att lärare i högstadiet utför allt fler kvalitativa arbetsuppgifter såsom bedömning och rättning, medan lärare i låg- och mellanstadiet i större utsträckning utför icke-kvalitativa arbetsuppgifter.

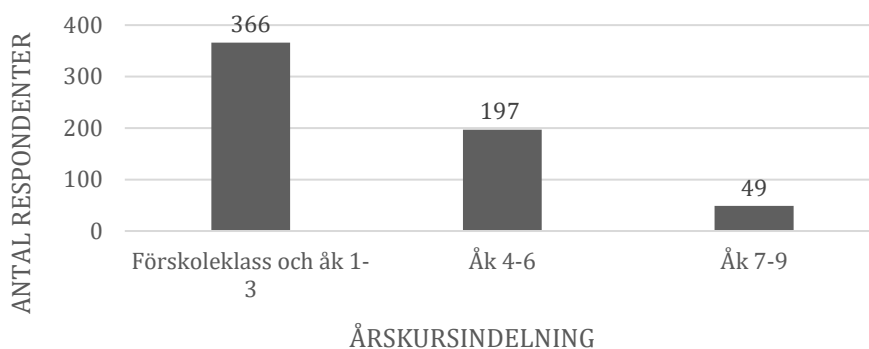
3. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens urval och studiepopulation, därefter beskrivs datainsamling och bearbetning. Till sist motiveras studiens reliabilitet och validitet samt forskningsetiska ställningstaganden.

3.1 Urval och studiepopulation

Studiepopulationen var utbildade grundskollärare, verksamma i förskoleklass eller i årskurserna 1–9, i Sverige. Respondenterna i studien deltog genom en webblänk till enkäten som skickades ut till tre slutna gruppforum på Facebook där endast lärare är gruppmedlemmar. Den här formen av urval kallas för bekvämlighetsurval, vilket innebär att respondenterna har valts utifrån tillgänglighet genom spridning av frågeformuläret som inlägg i slutna gruppforum. Eftersom jag inte kan garantera att alla är utbildade lärare i grupperna, valdes inställningen i enkätformuläret, att om de svarar nej på frågan om de har utbildning, kopplas de direkt till slutet av enkäten. Detta för att garantera att endast utbildade lärare svarar på hela enkäten. Respondenterna själva väljer att delta i enkäten genom att klicka på en webblänk som leder dem till enkätens hemsida. De slutna grupper som webblänken skickades ut till var *Mitt lilla klassrum på nätet*, *I hjärtat av läraryrket* och *Kooperativt lärande*.

Vid samma tidpunkt som enkäten skickades ut till de tre grupperna den 5 april 2020 var det totala medlemsantalet 71 006 medlemmar. Totalt svarade 612 respondenter helt eller delvis på enkäten. 54 bortföll, varav 22 av dem svarade att de inte har utbildning, vilket är ett av kriterierna för att kunna uppnå professionsstatus. Av de 558 respondenter som svarade på hela eller delar av enkäten var 366 respondenter verksamma i förskoleklass och årskurs 1–3, 197 var verksamma i årskurs 4–6 och 49 var verksamma i årskurs 7–9.

Figur 1. Respondentfördelning i respektive årskursindelning utifrån angiven årskurs (n=558)

3.2 Datainsamling och bearbetning

Mätinstrumentet som användes för datainsamlingen var en enkätundersökning. Enkätundersökningen var webbaserad och skapades på en hemsida vid namn webbenkater.com. Enkäten skickades som länk i tre slutna grupper på Facebook. Länken lades ut i de tre grupperna den 5 april 2020. Enkäten avslutades för samtliga grupper den 12 april 2020. Enkäten innefattade 11 frågor, varav fem av frågorna hade respondenterna möjlighet att välja flera alternativ, fyra av frågorna hade fasta svarsalternativ samt tre av dem innehöll grafisk skala där respondenterna skulle uppskatta mellan två poler: ”Lägger ingen arbetstid på det” samt ”Lägger hela min

arbetstid på det” (Se bilaga). Fem av dessa frågor hade även extra alternativ som fritext där respondenterna kunde svara med egna ord. Detta alternativ var främst för att respondenterna ges möjlighet att skriva ner arbetsuppgifter som de tycker har värde att stå med eftersom det är svårt att få med alla arbetsuppgifter som en lärare utför. Fördelen med det är att det lämnar utrymme för respondenterna att ge oförutsedda svar som även kan ge ett större omfång av de icke-kvalitativa arbetsuppgifter som inte stod med som alternativ i tidigare frågor. Nackdelen är dock att det blir svårt att analysera fritextalternativen om det kommer in 200 olika arbetsuppgifter (Bryman, 2018).

Bearbetning och analys av data skedde genom statistikprogrammet SPSS där analys av variabelgrupperna *icke-kvalitativt lärararbete*, *semi-kvalitativt lärararbete*, *kvalitativt lärararbete* och *årskursindelningar* gjordes. I variabelgrupperna *icke-kvalitativt lärararbete*, *semi-kvalitativt lärararbete*, *kvalitativt lärararbete* innefattar de olika arbetsuppgifter som illustreras nedan (figur 2). Variabelgruppen *årskursindelningar* innefattar F-3, 4-6 och 7-9.

Datainformationen exporterades även till ett excel-dokument som användes för att skapa cirkeldiagram för att synliggöra skillnaderna inom, och utanför respektive årskursindelningar. Då det var ojämnt antal respondenter i årskursindelningarna F-3, 4-6 och 7-9, analyseras data genom procentuellt värde och inte aritmetiskt värde. Detta för att ta reda på hur många procent av samtliga i respektive grupp som utförde vissa arbetsuppgifter och sedan kunna jämföra dessa värden gentemot varandra. Antalet arbetsuppgifter i respektive kategori var följande: 20 icke-kvalitativa arbetsuppgifter, 14 semi-kvalitativa arbetsuppgifter och 13 kvalitativa arbetsuppgifter (figur 2). Nedan illustreras en översiktlig tabell på samtliga arbetsuppgifter som ingick i enkäten, varav de kursiverade arbetsuppgifterna är ett axplock för analys i denna studie.

Icke-kvalificerade arbetsuppgifter	Semi-kvalificerade arbetsuppgifter	Kvalificerade arbetsuppgifter
<i>Rengöring av ytor i klassrum</i>	<i>Konflikthantering mellan elever</i>	<i>Planering och förberedelse av lektion</i>
<i>Rengöring av golv, fönster, väggar.</i>	<i>Föräldramöte</i>	<i>Planering av ett långsiktigt arbetsområde</i>
<i>Rengöring av ytor i andra lokaler</i>	<i>Utvecklingssamtal</i>	<i>Möten med arbetslag</i>
<i>Dammsugning av mattor</i>	<i>Handledning och/eller beteendevägledning för elever</i>	<i>Betygsättning (detta gäller årskurs 6-9)</i>
<i>Tömma kompost/Slänga sopor</i>	<i>Hantering av elevers medicin</i>	<i>Administration och förberedelse inför utvecklingssamtal</i>
<i>Vattna blommor</i>	<i>Hantering av elevers tillhörigheter</i>	<i>Administration av nationella prov</i>
<i>Rengöring av textilier såsom gardiner</i>	<i>Rastvakt</i>	<i>Administration av åtgärdsprogram</i>
<i>Dekoration av klassrum</i>	<i>Socialt stöd för elever (av någon anledning behöver vuxet stöd)</i>	<i>Bedömning av elevers kunskaper</i>
<i>Lösa IT-problematik</i>	<i>Pedagogisk lunch</i>	<i>Fortbildningskurser</i>
<i>Rengöring/omhändertagande efter olyckshändelser</i>	<i>Icke planerat samtal/kontakt med föräldrar</i>	<i>Dokumentation av elevers individuella utvecklingsplaner</i>
<i>Transport av elever till/från lokaler inom skolan</i>	<i>Skriva mejl till och svara på mejl från vårdnadshavare</i>	<i>Dokumentation av extra anpassningar</i>
<i>Transport av elever till/från lokaler utanför skolan</i>	<i>Läxhjälp</i>	<i>Kartläggning av elevers behov/extra anpassningar</i>
<i>Frånrapportering</i>	<i>Hoppa in som vikarie i kollegas klassrum</i>	<i>Sammanställning/förberedelse av läxor</i>
<i>Vikarieanskaffning</i>	<i>Arbetar även i fritidsverksamheten</i>	
<i>Kopiering av läromedel/arbetsuppgifter</i>		
<i>Beställning av varor</i>		
<i>Tillsyn i omklädningsrum till och från idrott</i>		
<i>Tillsyn vid korridor</i>		
<i>Hantering av elevers medicin</i>		
<i>Hantering av elevers tillhörigheter</i>		

Figur 2: Tabell med samtliga arbetsuppgifter som ingick i enkätundersökningen.

Själva undervisningstiden har inte tagits i beaktande eftersom det är något som är självklart att majoriteten av lärarna utför i sitt yrke. Detta är även något som Skolverket (2013) kunde se i deras studie, där genomförande av undervisning var den arbetsuppgift som tog mest tid när det gäller arbetsrelaterade aktiviteter, genomsnittet låg på 3 timmar och 20 minuter per arbetsdag. Vad som istället är intressant i denna studie är det som är runt om, men också under tiden undervisningen hålls eftersom medan eleverna läser, kanske läraren passar på att gå att kopiera, göra rent vid sitt bord, registrera närvaron eller registrera frånvaro. Precis som G. Brante (2009) skriver, är läraryrket komplext och ett yrke där yrkesutövaren i många situationer gör flera sysslor samtidigt. Därför kan det också innebära att det kvalitativa arbetet i läraryrket ibland kan komma att kombineras med icke-kvalitativa arbetsuppgifter där läraren utför en kvalitativ arbetsuppgift, och utför något mindre kvalitativt i samma stund.

I SPSS genomfördes en bivariat korstabulering för att se samband mellan årskursindelning och arbetsuppgifter. Genom att göra en bivariat korstabulering blir det mer överskådligt och sambanden mellan de olika variabelgrupperna synliggörs (Bryman, 2011). Korstabulering är en korstabell där frekvensfördelningarna mellan två variabelgrupper ställs mot varandra, ena variabelgruppen på raden och en på kolumnen, detta för att se samtliga möjliga samband som går mellan variabelgrupperna. Till sist gjordes en jämförande analys mellan årskursindelningarna, även här, med bivariat kortabulering för att ta reda på samband mellan hur mycket en viss årskursindelning gör i de olika begreppen icke-kvalitativt, semi-kvalitativt och kvalitativt lärarbete och om det finns några mönster mellan dem (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010). För att illustrera vissa procentuella skillnader skapades även cirkeldiagram i Excel som förtydligar skillnader mellan olika grupper.

3.3 Reliabilitet och validitet

Med reliabilitet menas att mätningarna är stabila och inte utsatta för slumpinflytelser (Trost & Hultåker, 2016), det vill säga att resultatet från en undersökning ger samma utslag om en ny undersökning skulle utföras. Detta innebär att undersökningen då är pålitlig om det skulle ge samma resultat. Trots att arbetsuppgifter kan variera för alla lärare, kunde risken innebära att det inte är säkert att en får samma respons nästa gång samma undersökning utförs. När undersökningen för denna studie gjordes kunde jag finna samma mönster i den tidigare pilotstudien som utfördes (Bryman, 2018).

Validitet handlar om huruvida mätinstrumentet är konstruerat utifrån de frågor som studien ska undersöka. Det vill säga att om mätinstrumentet mäter det som ska mätas, då visar det att studien har en god validitet (Trost & Hultåker, 2016). I denna studie vill jag ta reda på vilka arbetsuppgifter som lärare i olika årskurser utför, och i vilken utsträckning som de gör det. Genom detta är enkätguiden i största del utformad där arbetsuppgifter besvaras med ja, nej och inte aktuellt, vilket då mäter min fråga om lärarna utför arbetsuppgifterna.

3.4 Forskningsetiska ställningstaganden

De fyra huvudkrav som tas upp av Vetenskapsrådet (2002) och ställs på svensk forskning är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandetkravet. Dessa har tagits i beaktande i denna kandidatuppsats. Informationskravet och samtyckeskravet uppfylldes

genom att informera och anhålla om ett godkännande av gruppadministratörerna om enkätens delning, därefter även informera gruppmedlemmarna om enkätundersökningen. Inläggen som respondenterna tog del av innehöll länk till enkäten samt information om övergripande plan och syfte för uppsatsen. Inlägget innehöll dessutom information om medlemmarnas frivillighet till deltagande och möjlighet till att avbryta sin medverkan när de vill under enkäten. Konfidentialitetskravet innebär att respondenterna garanteras anonymitet. Detta fullbordades genom att ändra inställningar i onlineverktyget webbenkater.com där integritetspolicyn garanterade att respondenternas IP-adresser inte sparas ner, samt att enkäten är anonym. Nyttjandekravet togs i beaktande genom att respondenterna blev informerade om att resultatet från enkätundersökningen endast kommer att användas i denna uppsats samt att uppsatsen kan komma att publiceras på GUPEA (Göteborgs Universitets databas för elektroniska publikationer).

4. Resultat

Denna studie har analyserat vilka arbetsuppgifter lärare i förskoleklass och årskurs 1–9 utför på sin arbetsplats och huruvida dessa arbetsuppgifter ingår i läraryrket eller ej. Det som kommer presenteras är hur många lärare från varje årskursindelning som utför respektive kategori, därefter i sista avsnittet kommer det analyseras hur mycket av lärarnas arbetstid som läggs på de olika kategorierna kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt lärarbete.

4.1 Kvalitativa lärarbeten

I kvalitativa lärarbeten ingår arbetsuppgifter såsom planering av lektion och analysarbete, därav dokumentation och bedömning av elevers kunskaper. Dessutom ingår personlig kompetens där lärarna med hjälp av diverse möten med arbetslag samt fortbildningskurser kan utveckla sin personliga kompetens (Aili & Brante, 2007).

På tabellen som illustreras nedan går det att se att majoriteten av lärarna mellan F–9 i studien, utför alla kvalitativa arbetsuppgifter då samtliga procentsatser är minst över 70%, varav de flesta ligger på ungefär 90–100%. Planering och förberedelse av lektion var den som framstod som mest frekvent arbetsuppgift inom alla årskursindelningar (figur 3).

		Årskursindelning		
		F–3	4–6	7–9
Kvalitativa lärarbeten	Planering och förberedelse av lektion	99,69%	100,0%	100,0%
	Planering av långsiktigt arbetsområde	99,06%	97,66%	97,87%
	Möten med arbetslag	98,43%	98,83%	97,87%
	Administration av åtgärdsprogram	80,56%	80,12%	70,21%
	Bedömning av elevers kunskaper	98,12%	99,42%	100,0%
	Sammanställning/förberedelse av läxor	89,03%	91,81%	76,60%
	Dokumentation av extra anpassningar	98,75%	99,42%	93,62%
	Fortbildningskurser	73,98%	74,27%	76,60%

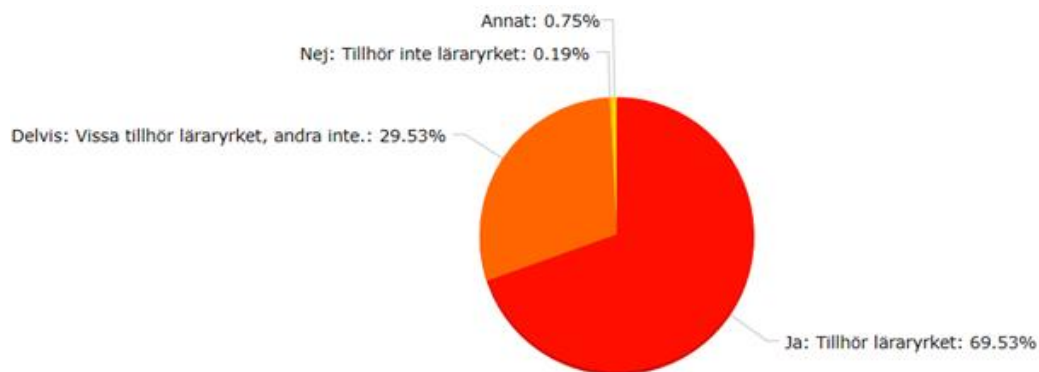
Figur 3: Korstabell där procentuell skillnad mellan kvalitativa lärarbeten och årskursindelning illustreras.

Lärare i F–3 och 4–6 utför i större utsträckning administration av åtgärdsprogram, med respektive 80,56% och 80,12% och dokumentation av extra anpassningar med respektive 98,75% och 99,42% än lärarna i årskurs 7–9, varav 70,21% av lärarna i 7–9 utför administration av åtgärdsprogram och 93,62% utför dokumentation av extra anpassningar. Å andra sidan är det lärare i 7–9 som går på fortbildningskurser i större utsträckning än lärarna i F–3 och 4–6, där 76,60% av lärarna i 7–9 utför arbetsuppgiften fortbildningskurser medan 74,27% av lärarna i 4–6 och 73,98% av lärarna i F–3 utför arbetsuppgiften fortbildningskurser.

Likt Ailis och Brantes (2007) studie, visade även denna att lärare i lågstadiet och mellanstadiet utför analysarbete i större utsträckning än lärare i högstadiet. Dock är det samtliga lärare i 7–9

som utför arbetsuppgift bedömning av elevers kunskaper. Vilket är en av arbetsuppgifterna inom analysarbetet som lärare i 7–9 utför i störst omfattning än lärarna i F–3 och 4–6 med respektive 98,12% och 99,42%. Dock visar det sig att det inte är någon betydande skillnad mellan 4–6 och 7–9 eftersom 4–6 också har betygsättning.

Lärarna fick besvara en fråga om de anser att de olika arbetsuppgifterna i kvalitativa arbeten tillhör läraryrket, med alternativen: *Ja: tillhör läraryrket*, *Nej: tillhör inte läraryrket*, *Delvis: vissa tillhör läraryrket, andra inte* och *Annat*, där de fyller i fritextalternativet till varför de valde *Annat*.

Figur 4: Cirkeldiagrammet beskriver vad lärarna anser huruvida kvalitativa arbetsuppgifter tillhör läraryrket.

Av 535 lärare var det flest antal som angav att kvalitativa arbetsuppgifter tillhör läraryrket med 69,53% medan 0,19% angav att det inte tillhör läraryrket. Det var 29,53% som svarade att vissa tillhör läraryrket, men inte alla. Till sist var det 0,75% som angav *Annat* (figur 4), där fortbildningskurser togs upp som exempel på att det inte alltid är ”rätt” kurser, utan ibland helt onödiga kurser som de blir tvingade till av sin chef. Dessutom svarade några att elevhälsoteam borde arbeta mer med dokumentation av extra anpassningar och att specialpedagog borde stötta mer i arbetet med åtgärdsprogram än vad de gör för tillfället.

4.2 Semi-kvalitativa lärararbeten

I semi-kvalitativa lärararbeten ingår arbetsuppgifter såsom elev- och föräldrakontakt, där det bland annat innefattar utvecklingssamtal och konflikthantering mellan elever. Det består även av oplanerad undervisning, vilket kan handla om att vikariera i en kollegas klassrum eller arbeta i fritidsverksamheten (Aili & Brante, 2007).

Beträffande arbetsuppgifter som innefattar elev- och föräldrakontakt, visar det sig på tabellen nedan att de flesta lärare i F–9 utför arbetsuppgifter som involverar elev- och föräldrakontakt. Till exempel i arbetsuppgiften konflikthantering mellan elever, visar det sig att 100% av lärarna i respektive 4–6 och 7–9 utför arbetsuppgiften, medan 99,42% av lärarna i F–3 utför arbetsuppgiften konflikthantering mellan elever. När det dock kommer till arbetsuppgiften rastvakt var det betydligt fler lärare i F–3 och 4–6 som utförde arbetsuppgiften, där 96,27% av lärarna i F–3 och 94,80% av lärarna i 4–6 utförde arbetsuppgiften rastvakt på sin arbetsplats. Av lärarna i 7–9 var det dock 75% som var rastvakt på sina arbetsplatser (figur 5).

		Årskursindelning		
		F-3	4-6	7-9
Semi-kvalitativa lärararbeten	Utvecklingssamtal	99,07%	98,27%	95,83%
	Konflikthantering mellan elever	100,0%	99,42%	100,0%
	Icke-planerat samtal/kontakt med föräldrar	99,69%	98,84%	97,92%
	Hoppa in som vikarie i kollegas klassrum	71,74%	91,91%	91,67%
	Arbetar även i fritidsverksamheten	22,05%	5,78%	2,08%
	Rastvakt	96,27%	94,80%	75,00%
	Handledning/beteendevägledning för elever	91,93%	94,22%	91,67%
	Läxhjälp	40,99%	54,91%	39,58%

Figur 5. Korstabell där procentuell skillnad mellan semi-kvalitativa lärararbeten och årskursindelning illustreras.

Till skillnad från detta var det dock fler lärare i F-3 med 99,07% som utförde arbetsuppgiften utvecklingssamtal än de andra årskurserna där det var 98,27% av lärarna i 4-6 och 95,83% av lärarna i 7-9. Liknande resultat visade även Aili och Brantes (2007) studie där lärare i lågstadiet och mellanstadiet utförde arbetsuppgiften i större grad än högstadiet.

Dock visar det sig att under oplanerad undervisning, är det fler lärare i 4-6 och 7-9 som hoppar in som vikarie i kollegas klassrum, där respektive procentsats ligger på 91,91% av lärare i 4-6 och 91,67% av lärare i 7-9. För lärare i F-3 var det 71,74% som hoppade in som vikarie i kollegas klassrum. Även Ailis och Brantes (2007) studie visade att lärare i 7-9 i större grad hoppar in som vikarie i en kollegas klassrum än övriga klasser. I denna studie var det dessutom lärare i 4-6 som utförde den i större utsträckning än F-3, vilket inte var fallet i Ailis och Brantes (2007) studie, där lågstadiet var på samma procentuella nivå som 4-6.

Av de som jobbade i fritidsverksamheten visade det sig att det var flest lärare i F-3, varav 22,05% arbetar i fritidsverksamheten. Dock var det en mindre del av lärare i 4-6 och 7-9 som arbetade i fritidsverksamheten, vilket var respektive 5,78% och 2,08% (figur 5). Då det är en stor skillnad mellan årskursindelningarna, undersöktes det närmare mellan årskurserna i F-3 för att kunna se hur många i varje årskurs i F-3 som arbetar i fritidsverksamheten.

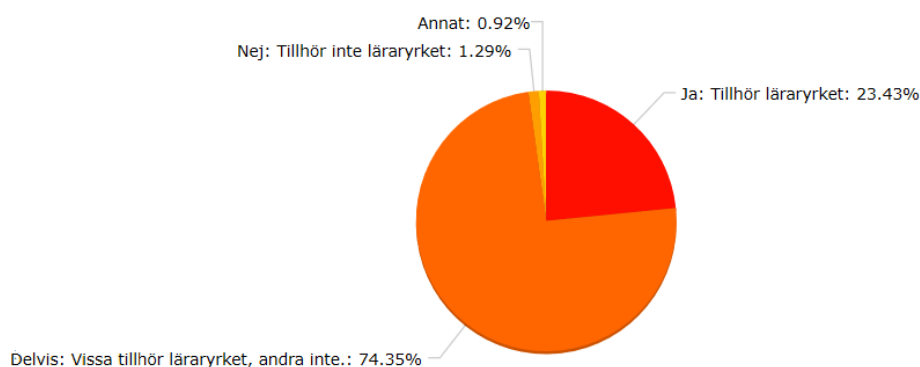
Arbetar även i fritidsverksamheten	Förskoleklass	Åk 1	Åk 2	Åk 3
	%	53,49	21,90	10,13
Total (n)	43	105	79	95

Figur 6. Korstabell med procentuell skillnad mellan arbetsuppgift "Arbetar även i fritidsverksamheten" och årskurserna inom F-3 illustreras. (N=Totalt antal respondenter som svarade).

Enligt figuren ovanför (figur 6) visade det sig att av 43 lärare i förskoleklass var det över hälften som även arbetade i fritidsverksamheten, med 53,49%. Dock visade det sig även att det fanns en del lärare i årskurs 1 som arbetade på fritidsverksamheten, vilket var 21,90% av 105 lärare i

årskurs 1. I årskurs 2 fanns det totalt 79 lärare, varav 10,13% arbetade i fritidsverksamheten. Även i årskurs 3 fanns det en del som arbetade i fritidsverksamheten, vilket var 17,89% av 95 lärare som arbetade i årskurs 3.

Gällande frågan om respondenterna anser att de olika arbetsuppgifterna i semi-kvalitativa lärararbeten tillhör läraryrket eller ej, var det en majoritet av de 542 lärarna som svarade att de semi-kvalitativa arbetsuppgifterna *delvis tillhör läraryrket*, vilket var 74,35% (figur 7).

Figur 7. Cirkeldiagrammet beskriver vad lärarna anser huruvida semi-kvalitativa arbetsuppgifter tillhör läraryrket.

De som angav att semi-kvalitativa arbetsuppgifter *tillhör läraryrket* var 23,43% medan de som *inte tycker att det tillhör läraryrket* var 1,29% av 542 lärare. Till sist, de som svarade *Annat* var 0,92%, varav deras argumentation för att de valde *Annat* är för att de tyckte att de flesta semi-kvalitativa arbetsuppgifter tillhör läraryrket, förutom vikarie i en kollegas klassrum, läxhjälp och arbeta på fritids.

4.3 Icke-kvalitativa lärararbeten

Icke-kvalitativa lärararbeten innefattar arbetsuppgifter som ofta sker i nära samband till, eller avslutning av undervisning, såsom plocka bort undervisningsmaterial eller rensa tavlan. Även administration ingår i icke-kvalitativa arbetsuppgifter där det bland annat handlar om kopiering av läromedel/arbetsuppgifter och beställning av varor. Det ingår dessutom arbetsuppgifter som innefattar transport av elever, såsom följa elever till bussar, till olika lokaler eller lekplatser (Aili & Brante, 2007).

I direkt anslutning till, innan och efter ett undervisningstillfälle brukar rengöring av klassrum ske efter undervisningen, men kan också ske under tiden. Det är dock en större majoritet av de 558 lärare som besvarade frågorna som angav att de rengör ytor i klassrum. Lärare i F-3 utför arbetsuppgiften rengör ytor i klassrum i större utsträckning med 85,89%. Lärare i 4-6 utförde arbetsuppgiften i minst utsträckning med 76,84% och lärare i 7-9 var det 83,33% som utförde arbetsuppgiften rengör ytor i klassrum. Mellan F-3 och 7-9 visade det sig inte vara en stor skillnad. Vad som dock visade sig vara en större skillnad var arbetsuppgifter där de rengör andra ytor. Exempelvis som matsal, kopieringsrum, korridor och personalrum. Av alla lärare var det lärarna i F-3 som utförde arbetsuppgiften mest med 62,76%. Lärarna i 4-6 utförde det med 54,24% och lärarna i 7-9 med 35,42%.

		Årskursindelning		
		F-3	4-6	7-9
Icke-kvalificerade lärarbeten	Rengöring av ytor i klassrummet	85,89%	76,84%	83,33%
	Rengöring av andra ytor	62,76%	54,24%	35,42%
	Tillsyn i omklädningsrum	69,67%	38,98%	6,25%
	Hantering av elevers tillhörigheter	72,07%	84,18%	62,50%
	Hantering av elevers medicin	68,47%	61,02%	43,75%
	Transport av elever till och från lokaler inom skolan	73,27%	42,37%	27,08%
	Lösa IT-problematik	76,28%	78,53%	87,50%
	Kopiering av läromedel/arbetsuppgifter	99,40%	99,44%	100,0%

Figur 8. Korstabell där procentuell skillnad mellan icke-kvalitativa lärarbeten och årskursindelning illustreras.

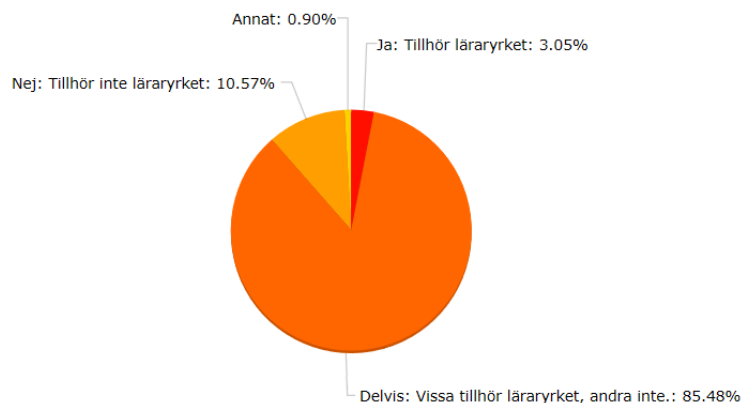
När det kommer till att transportera elever mellan olika lokaler inom skolans område visade det sig att en stor andel lärare i F-3 transporterade elever mellan lokaler inom skolområdet, med 73,27%. Av lärarna i 4-6 var det 42,37% och 27,08% av lärarna i 7-9 som transporterade elever mellan lokaler i skolans område. Även här visar det sig att lärarna i lågstadiet utför denna arbetsuppgift i större utsträckning än mellan- och högstadiet. Skolverket (2013) som beskriver förflyttningar med elever i deras kategori omsorg och ordning visar i sin studie huruvida lågstadiet utför omsorg och ordning i större utsträckning än de andra.

En annan arbetsuppgift som också visade sig vara en stor majoritet som utfördes av lärarna var kopiering av läromedel/arbetsuppgifter. Detta mönster kan även urskiljas i Skolverkets (2013) kartläggning där 88% av samtliga lärare i deras studie utförde praktiska sysslor såsom kopiering av läromedel. Även i Ailis (2013) studie går det att se att det administrativa arbetet, som innefattar både IT-problematik, kopiering av läromedel/arbetsuppgifter, ger ett stort antal utslag på respondenterna, där de fick 122 antal svar från deras studie. Det visade sig dock i de olika årskursindelningarna att årskurs 7-9 var den grupp där flest procentuellt antal lärare utförde arbetsuppgiften kopiering av läromedel/arbetsuppgifter, med 100,0%. Därefter var det lärare i 4-6 med 99,44% som utförde arbetsuppgiften, till sist kommer F-3 där de tätt efter följs med 99,40% (Figur 8).

Hantering av elevers tillhörigheter och medicin var något som visade sig vara flest lärare i låg- och mellanstadiet som utförde arbetsuppgiften. Det var över hälften av samtliga lärare som hanterade elevers tillhörigheter, medan mindre än hälften av 7-9 hanterade elevers medicin. Gällande hantering av elevers tillhörigheter var det stor andel lärare i 4-6 med 84,18% som hanterade elevers tillhörigheter medan det var 72,07% av lärarna i F-3. Av lärarna i 7-9 visade det sig vara 62,50% som hanterade elevers tillhörigheter, vilket är över hälften av lärarna i 7-9. I arbetsuppgiften hantering av elevers medicin var det dock mindre än hälften av lärarna i 7-9 som hanterade elevers medicin, med 31,25%. Lärarna i F-3 var det desto fler, med 68,47% som hanterade elevers medicin, medan det var 61,02% av lärarna i 4-6.

Det som även är intressant i tabellen (figur 8) är skillnaden mellan årskursindelningarna i arbetsuppgiften tillsyn i omklädningsrum. Det var en stor skillnad mellan årskursindelningarna, där flest lärare i lågstadiet utförde arbetsuppgiften, med 69,67%. Av lärarna i mellanstadiet var det 38,98% arbetsuppgiften tillsyn i omklädningsrum medan det var 6,25% av lärarna i högsta- diet som utförde arbetsuppgiften.

Gällande frågan om respondenterna anser att de olika arbetsuppgifterna i icke-kvalitativa lärar- arbeten tillhör läraryrket eller ej, svarade majoriteten av 558 respondenter att de icke-kvalitativa arbetsuppgifter som ingick i enkäten *delvis tillhör läraryrket*, med 85,48% (figur 9).

Figur 9. Cirkeldiagrammet beskriver vad lärarna anser huruvida icke-kvalitativa arbetsuppgifter tillhör läraryrket.

Av de som svarade att de icke-kvalitativa arbetsuppgifterna *tillhör läraryrket* var 3,05%, medan de som angav att det *inte tillhör* var 10,57%. De som svarade *Annat* var 0,90%, av de 558 grundskollärarna. Det de skrev i fritexten var specifikt att städningen upptar för mycket tid av en lärares arbetstid.

4.4 ”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid”

I tidigare avsnitt har resultatet av analysen visat vilka arbetsuppgifter som lärare i grundskolan utför, vilka årskurser som utför arbetsuppgifterna samt om de anser att det tillhör läraryrket eller ej. I detta avsnitt undersöks hur mycket grundskollärare lägger på olika typer av lärararbeten i genomsnitt, hur mycket tid respektive årskursindelning lägger och om det finns likheter eller skillnader mellan dessa. Här är det viktigt att nämna att själva undervisningen inte räknas in i denna studie eftersom undervisning till elever är en självklar del av en lärares yrke. Men arbetsuppgifter som utförs samtidigt, i samband med eller nära anslutning till en undervisning ingår i studien.

Respondenterna tillfrågades att på en grafisk skala värdera hur mycket tid de lägger på arbetsuppgifter som hör till de olika kategorierna icke-kvalitativa, semi-kvalitativa och kvalitativa arbetsuppgifter. Där 0% var ”Lägger ingen arbetstid på det” och 100% var ”Lägger hela min arbetstid på det”. För att ta reda på vad varje årskursindelning lade mest tid på i respektive kategori av sin arbetstid, skapades en tabell för att urskilja skillnader och likheter (figur 10). I

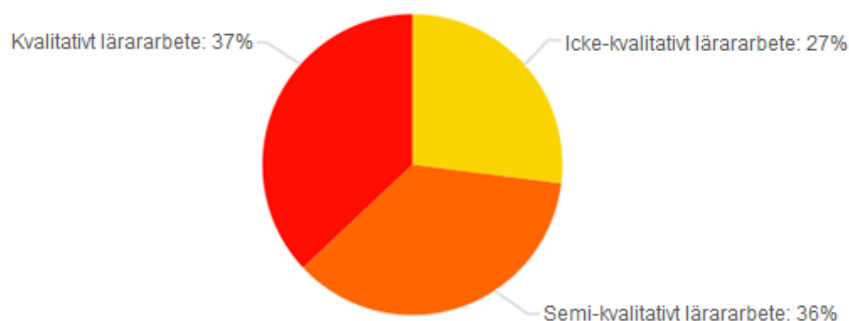
tabellen nedan visade resultatet att den genomsnittliga läraren i lågstadiet lägger strax över en fjärdedel av sin arbetstid på icke-kvalitativa lärarbeten, medan lärarna i mellanstadiet och högstadiet lägger något mindre tid på icke-kvalitativa lärarbeten, med respektive 23,76% och 22,73%.

	F-3	4-6	7-9
Icke-kvalitativa lärarbeten	25,86	23,76	22,73
Semi-kvalitativa lärarbeten	34,45	36,90	32,94
Kvalitativa lärarbeten	39,69	39,34	44,33
Totalt %	100	100	100

Figur 10: Korstabell som visar procentuella skillnader i hur mycket tid de olika årskursindelningarna lägger på de olika sorters arbeten.

Dock visar resultatet (figur 10) att mellanstadiet lägger mest tid på semi-kvalitativa arbetsuppgifter än de andra årskursindelningarna, med 36,90%. Lågstadiet lägger 34,45% och högstadiet 32,94% på semi-kvalitativa arbetsuppgifter. Gällande kvalitativa arbetsuppgifter, var det faktiskt högstadiet som utförde kvalitativt arbete i större utsträckning av sin arbetstid än låg- och mellanstadiet, med 44,33%. Lågstadiet och mellanstadiet hade snarlikt resultat som endast skiljdes åt några hundradelar, där F-3 lade 39,69% på kvalitativa arbetsuppgifter av sin arbetstid och 4-6 lade 39,34%.

Det genomsnittliga svaret av vad lärare lägger på olika typer av lärarbeten sammanlagt, analyseras utifrån respondenternas svar (figur 11). Resultatet visar att 37% av lärarnas arbetstid läggs på arbetsuppgifter som ingår i kvalitativa lärarbeten. 36% av lärarnas arbetstid läggs på semi-kvalitativa lärarbeten.

Figur 11: Cirkeldiagram som illustrerar procentuellt värde i hur mycket tid som respondenterna uppskattar att de lägger på de olika sorters arbeten.

Däremot visar det genomsnittliga resultatet att det är 27% av lärarnas arbetstid som läggs på icke-kvalitativa lärarbeten. I enkätformuläret under icke-kvalitativa lärarbeten kommenterades det ordgrant: ”Det är verkligen slöseri med lärarens redan snäva tid”.

5. Diskussion

I detta avsnitt kommer resultatanalysen att diskuteras och göra en koppling till tidigare forskning. Syftet med denna uppsats är att undersöka vad för arbetsuppgifter lärare utför på sin arbetsplats och i hur stor utsträckning de utför de olika typen av arbeten.

5.1 Resultatdiskussion

Under denna rubrik kommer resultatanalysen diskuteras, där de delas upp i de olika typ av arbeten som tidigare presenterats, kvalitativa, semi-kvalitativa och icke-kvalitativa lärararbeten. De kommer att knyta an till den tidigare forskningen och teorin som tagits upp i tidigare avsnitt och därefter diskuteras val av datainsamlingsmetod och databearbetning, till sist kommer en slutsats kring vad denna studie kommit fram till och förslag till framtida forskning.

5.1.1 Kvalitativt, semi-kvalitativt och icke-kvalitativt lärarbete

Kvalitativa lärararbeten

I resultatet synliggjordes det att det var en stor majoritet av lärarna i studien som utförde kvalitativa lärararbeten, där det bland annat inkluderade arbetsuppgifter som bedömning av elevers kunskaper, planering av lektion och fortbildningskurser. Dessa arbetsuppgifter handlar om lärarens personliga kompetensutveckling, analysarbete och kortsiktiga planeringar. Precis som denna studie, visade tidigare forskning att lärare utförde de flesta kvalitativa arbetsuppgifter i stor utsträckning. Av de arbetsuppgifter som är kvalitativa i det avseende som denna studien har tolkat, visade Skolverkets (2013) studie, att lärare i större utsträckning utförde planering av lektion, bedömning och dokumentation.

Resultatet visade även att lärare i lågstadiet och mellanstadiet utförde analysarbete i större utsträckning än lärare i högstadiet, detta är något som även Ailis och Brantes (2007) studie visade. Av de olika arbetsuppgifterna inom analysarbete, var det dock lärare i 7–9 som utför arbetsuppgift bedömning av elevers kunskaper mest. Vilket är en av arbetsuppgifterna inom analysarbetet som lärare i 7–9 utför i störst omfattning än lärarna i F–3 och 4–6. Varför det är lärare i 7–9 som utför till största del bedömning av elevers kunskaper är bland annat för att betygsättning är en stor del av lärarnas vardag. Wedin (2007) skriver att bedömning och betygsättning av elever i årskurs 7–9 har i sin studie visat att det är mycket påtagligt och betydligt mer tyst närvarande i lärarnas vardag än vad man tror.

Dock visar det sig att av de kvalitativa arbetsuppgifter som utfördes i mindre utsträckning var sådant som tenderar att utveckla lärarens personliga kompetens, som att gå på fortbildningskurser. Detta var även något som Skolverkets (2018) studie också tog reda på, att lärarens egen kompetensutveckling, reflektion och återhämtning var det som utfördes i mindre utsträckning av alla arbets kategorier.

Vad anser lärarna själva om arbetsuppgifterna de utför? I fråga om vad lärarna själva anser tillhöra läraryrket, är det en majoritet som anser att kvalitativa lärararbeten ingår i läraryrket. Dessutom anser över en fjärdedel att vissa arbetsuppgifter tillhör läraryrket, varav några kommenterade att fortbildningskurser inte alltid är nödvändiga med tanke på att det inte är lärarna själva som väljer vilken kurs de vill gå på.

Vad som nämndes tidigare var att några respondenter i enkätformuläret kommenterade att de måste gå på fortbildningskurser för att chefen anser att de behöver det, inte för att de själva ser en vinst i att gå någon specifik fortbildningskurs. Med detta går det att diskutera huruvida lärarens autonomi är befintlig i detta avseende. Då lärarna själva inte har en bestämmanderätt över vad de vill utveckla i sin personliga kompetens, utan att det är deras chef som bestämmer vad de ska utveckla. Om ett helt arbetslag med utbildade och professionella lärare som i detta fall, inte ser någon vinst med fortbildningskursen för sitt läraryrke och arbetsplats, hur kommer det sig att någon annan kan bestämma det över lärarnas huvud? Var kommer lärarens autonomi in i denna situation? Mellan sex till åtta professionella lärare borde ha fått bestämma vad för fortbildningskurs som de borde gå och vilken de har mest nytta av.

Precis som T. Brante (2009) skrev, är autonomin i ett läraryrke komplext, där läraren har autonomi i vissa delar av sitt yrke, medan andra yrkeskategorier kan bestämma över skolans utformning, vilket kan innebära vad lärarna ska lära sig. Colnerud och Granström (2015) skrev dock att läraren har autonomi i sitt klassrum och bedömning av elever, vilket innebär att de således kan styra hur de ska lära ut till barnen, dock blir det bortkastad tid med att gå fortbildningskurser som flera lärare upplever inte har något värde i deras yrke.

Semi-kvalitativa lärararbeten

I semi-kvalitativa arbeten gick det att se lite fler skillnader mellan årskurserna. Detta kan ha sin grund i vilka åldrar som är mer i behov av omsorg och ordning än andra. Skolverket (2013) tar upp huruvida lärare i lågstadiet och mellanstadiet arbetar mer med omsorg och ordning utanför klassrummet än andra årskurser. Detta är även något som visar sig förekomma speciellt på rasterna. Det kan därför vara en anledning till att lärare i F-3 och 4-6 i större grad har rastvakt som arbetsuppgift, eftersom de under tiden även sköter omsorg och ordning.

Av de arbetsuppgifter som är semi-kvalitativa i det avseende som denna studien har tolkat, visar Skolverkets (2013) studie, att lärare utför omsorg och ordning i stor utsträckning. Vilket då denna studie har visat, är lärare i lågstadiet och mellanstadiet som främst utför sådana arbetsuppgifter. Lågstadiet och mellanstadiet visar sig ha mer arbetsuppgifter inom omsorg och ordning, men det som de också har lite mer av, är arbetsuppgifter som inkluderar föräldrakontakt såsom utvecklingssamtal. Även Ailis och Brantes (2007) studie visade sig att lågstadiet och mellanstadiet har mer föräldrakontakt än högstadiet. Dock visar deras studie större skillnad än vad denna studie gör. Utvecklingssamtal med föräldrar och elever är en semi-kvalitativ arbetsuppgift där man genom tidigare kvalitativt arbete sedan återkopplar till föräldrarna och eleverna om elevernas kunskapsutveckling.

Vad Skolverkets (2013) resultat om återkoppling visade, var att sådana arbetsuppgifter utfördes i mindre utsträckning. Återkoppling som de definierade som återkoppling till elever eller föräldrar om elevernas kunskapsutveckling genom exempelvis utvecklingssamtal, betygssamtal och samtal om åtgärdsprogram. Utvecklingssamtal sker två gånger per år, vilket innebär att det inte utförs dagligen. När det väl är dags för utvecklingssamtal och utvecklingsplaner inför det, tar det väldigt mycket tid från lärarnas arbetstid, då det utförs under vissa perioder. Detta

tenderar även då, enligt Ailis (2013) studie, vara något som hindrar det kvalitativa arbetet att ta plats i praktiken då till exempel utvecklingsplaner tar för mycket tid under de perioderna.

Vad lärarna själva anser tillhöra läraryrket, är det en majoritet som anser att inte alla semi-kvalitativa lärararbeten ingår i läraryrket. Det som stack ut från respondenternas egna svar var att det som inte ingår i läraryrket var vikariat i en kollegas klassrum, läxhjälp och arbete på fritidsverksamheten. Detta visade sig vara en intressant fråga eftersom, med erfarenhet av läraryrket, vet jag att många förskoleklasslärare arbetar även på fritidsverksamheten. I resultatet visade det sig att en del av lärarna i lågstadiet arbetade i fritidsverksamhet också, då fördjupade studien sig lite i fritidsverksamheten och hur det ser ut för respektive årskurs i F–3. Anledningen till att det blev en fördjupning i just detta är för att vissa lärare i förskoleklass har en semester-tjänst och jobbar även på fritids efter skoltid.

För att ta reda på om det var en majoritet av förskoleklasslärare som arbetade på fritids har det alltså sin förklaring i att många förskoleklasslärare i stor utsträckning brukar arbeta i fritidsverksamheten. Detta visas exempelvis i artikeln som Olsson (2020) skrev, där flera förskoleklasslärare beskriver sin arbetssituation där de arbetar i både förskoleklass och fritidsverksamhet. Trots att det var flera förskoleklasslärare som arbetade även på fritids, var det dock ändå en del av de andra årskurserna 1–3 som också arbetade i fritidsverksamheten. Även några få lärare i 4–6 och 7–9 arbetade också i fritidsverksamheten, vilket får en att fundera på hur de hinner med det utöver en tjänst som grundskollärare.

Icke-kvalitativa lärararbeten

Av de arbetsuppgifter som är icke-kvalitativa i det avseende som denna studien har tolkat, visar Skolverkets (2013) studie, att lärare i större utsträckning utför administration och praktiska sysslor, vilket innebär kopiering av läromedel, IT-problematik och inrapportering av frånvaro. Lärare lade också mycket tid på omsorg och ordning. Där visade det sig att lärare som undervisar i yngre åldrar kan behöva lägga mer tid på omsorg och ordning, även utanför klassrummet. Detta är något som denna studien visar i resultatet, där lärare i lågstadiet utför i största utsträckning arbetsuppgifter såsom tillsyn i omklädningsrum och rastvakt. Rastvakt tillhör dessvärre semi-kvalitativa arbetsuppgifter, men eftersom arbetsuppgiften har en karaktär av omsorg och ordning, tas den upp även här. Att arbeta med omsorg och ordning visade Skolverket (2013) vara speciellt påtagligt för lärare i lågstadiet, men under raster var det även tydligt hos lärare i mellanstadiet.

Gällande vad lärarna själva anser tillhöra läraryrket, är det en majoritet på cirka 85% som anser att vissa icke-kvalitativa lärararbeten tillhör lärararbetet medan andra inte gör det. Detta kan alltså likställas till det resultat som Aili och Brante (2007) fick syn på, att vissa delar av det icke-kvalitativa lärararbetet kunde inte utföras av någon annan än läraren. Merparten av arbetsuppgifterna ingår inte i lärarens arbetsuppgifter enligt kommentarer från respondenter, speciellt städningen upptar alldeles för mycket tid.

5.1.2 Lärares tidsdisposition

Apropå hur mycket tid som avsätts till kvalitativt lärarbete visade det sig i denna studie att lärarna avsätter 37% av sin arbetstid på kvalitativt lärarbete. Ailis och Brantes (2007) studie

visade att respondenterna i grundskolan och gymnasiet avsatte 22% av deras arbetstid på kvalitativt lärararbete. De ställde sig frågan om 22% var tillräckligt för att kalla sig en profession. Med min studie, med 37% går det att återigen ställa frågan om läraren är tillräckligt professionell för att kunna kalla sig en profession.

Vad som kan hindra en lärare att kalla sig för en profession är dock den mängd icke-kvalitativa och semi-kvalitativa lärararbeten som tar tid från ett kvalitetsdrivande arbete. Med detta menar Aili (2013) att beroende på de arbetsvillkor som skolan erbjuder lärarna, kan påverka hur mycket kvalitativa lärararbeten som utförs. Till exempel att läraren bör hinna att planera sin undervisning. Forskaren fick även syn på huruvida lärare i grundskolan även arbetar hemma utöver sin arbetstid för att hinna med sitt kvalitativa lärararbete såsom planering av lektion.

Resultatet visade att av årskursindelningar, var det lärare i högstadiet som utförde kvalitativa arbetsuppgifter i större utsträckning än lågstadiet och mellanstadiet. Detta mönster går även att finna i Ailis och Brantes (2007) studie, där lärare i 1–6 utförde icke-kvalitativa och semi-kvalitativa arbetsuppgifter i större utsträckning än i 7–9. Forskarnas resultat visade att låg- och mellanstadiet tillsammans utförde 7,8 timmars kvalitativt arbete medan högstadiet utförde 6,9 timmars kvalitativt arbete under en veckas arbetstid. Eftersom låg och mellanstadiet är hopslagna i deras analys, visar detta att högstadiet gör mer kvalitativt arbete än vad de låg- och mellanstadiet gör separat.

Genom en konkret jämförelse mellan årskurserna skulle det alltså se ut som så att om en lärare skulle arbeta 45 timmar i veckan, skulle en lärare i F–3 lägga cirka 11,64 timmar av sin arbetstid på icke-kvalitativa lärararbeten under en hel vecka, medan en lärare i 7–9 skulle lägga cirka 10,23 timmar på samma arbetsuppgifter. Det är alltså ungefär 1,41 timmar mindre än en lärare i F–3 skulle lägga. Läraren i 4–6 skulle lägga cirka 10,69 timmar på icke-kvalitativa lärararbeten, vilket är ungefär 0,95 timmar mindre än läraren i F–3.

Beträffande kvalitativa lärararbeten lägger dock läraren i 7–9 mer tid på kvalitativa lärararbeten. Läraren i 7–9 lägger cirka 19,95 timmar på kvalitativa lärararbeten medan läraren i F–3 lägger ungefär 17,86 timmar och läraren i 4–6 lägger cirka 17,70 timmar av sin arbetstid på kvalitativa lärararbeten. Skillnaden mellan lågstadiet och högstadiet visar på att lärare i 7–9 arbetar ungefär 2,09 timmar mer än lärare i F–3 med kvalitativa lärararbeten. Lärare i 4–6, med minsta antalet timmar på kvalitativa lärararbeten, arbetar med andra ord cirka 2,25 timmar mindre med kvalitativa lärararbeten än lärare i 7–9.

Vad som även är intressant är att läraren i 4–6 faktiskt lägger mest tid på semi-kvalitativa lärararbeten på ungefär 16,61 timmar av 45, medan F–3 lägger cirka 15,50 timmar och lärare i 7–9 lägger cirka 14,82 timmar av sin arbetstid på semi-kvalitativa lärararbeten. Det visar att lärare i högstadiet lägger ungefär 1,79 timmar mindre tid på semi-kvalitativa lärararbeten än mellanstadiet. Detta är ändå väntat med tanke på hur mindre föräldrakontakt som högstadiet har jämfört med låg- och mellanstadiet, precis som Aili och Brante (2007) skrev i sin studie.

Detta visar att lärare i lågstadiet lägger mest tid på icke-kvalitativa arbetsuppgifter som rengöring, tillsyn av elever vid korridor och omklädningsrum samt kopiering av läromedel/arbetsuppgifter. Lärare i mellanstadiet lägger å andra sidan mest tid på semi-kvalitativa arbetsuppgifter såsom rastvakt, handledning/beteendevägledning för elever och att vikariera i en kollegas klassrum. Till sist visar resultatet i studien att lärare i högstadiet lägger mest arbetstid på kvalitativa arbetsuppgifter, till exempel på bedömning av elevers kunskaper, gå på fortbildningskurser och planering av lektion.

Detta är även vad Skolverket (2013), likväl Aili och Brante (2007) kom fram till, där lågstadiet och mellanstadiet utför en större del av sin arbetstid på omsorg och ordning, vilket innefattar icke-kvalitativa och semi-kvalitativa lärararbeten, medan högstadiet utför en större del av sin arbetstid på kvalitativa arbetsuppgifter, däribland bedömning av elevers kunskaper, vilket även Wedin (2007) menade på att det är en tyst och påtaglig faktor som finns hos lärare i högstadiet.

Även om det finns skillnader årskurserna emellan, är det fortfarande viktigt att beakta det faktum som visats i denna studie att alla lärare tillsammans lägger minst 25% av sin arbetstid på icke-kvalitativa arbetsuppgifter. Detta är alltså en fjärdedel av lärarens arbetstid. Som tidigare nämnt är den genomsnittliga statistiken att 27% av en lärares arbetstid går ut på att utföra icke-kvalitativa arbetsuppgifter. Dock bör det tas med i beräkningen att det kan se olika ut på skolorna. Några respondenter svarade att de utförde vissa arbetsuppgifter i större utsträckning i tidigare eller nuvarande arbetsplats. En respondent skrev att skolassistent och rektor tog tag i mycket på förra arbetsplatsen, samt att på den nuvarande arbetsplatsen är det mer icke-kvalitativa arbetsuppgifter som utförs såsom städning och reparera möbler.

Skolverket (2013) nämner att de fann några faktorer som kan påverka en lärares arbetsuppgifter. Exempelvis fann de små signifikanta skillnader mellan kommunala och fristående skolor, antalet elever i skolan och föräldrars utbildningsnivå. Ett exempel på detta kan vara som skillnaden som beskrevs tidigare, där denna studie visade att det är mindre skillnad mellan lågstadiet och mellanstadiet gentemot högstadiet än vad Ailis och Brantes (2007) studie visade gällande arbetsuppgifter med föräldrakontakt. Vilken skola det är man arbetar på, beroende på de faktorer som Skolverket (2013) tog upp kan ge olika utslag på olika studier.

5.1.3 Läraryrket, en profession?

Grundskollärare är en yrkeskategori som har högst arbetskrav och minst egenkontroll, där den minskade egenkontrollen innebär att de har för lite inflytande över sina arbetsuppgifter, uppläggning av sitt arbete och arbetstakt (Månsson, 2004). Detta är något som syns tydligt i denna studien, där lärarna uppger att vissa arbetsuppgifter tar för mycket tid, att vissa arbetsuppgifter inte alltid är relevanta och att vissa yrkeskategorier bör stötta upp mer i andra arbetsuppgifter, såsom specialpedagog och speciallärare i arbetsuppgifter som rör extra anpassningar och dokumentation samt åtgärdsprogram för elever i behov av stöd.

Vad gäller en lärares autonomi togs det upp huruvida lärares autonomi är bristfällig gällande deras egen personliga kompetensutveckling. Där T. Brante (2009) skrev att andra yrkeskategorier såsom skolminister eller rektor kan bestämma över skolans utformning, däribland vad

lärarens personliga kompetensutveckling ska utvecklas mot. Trots att läraren har en autonomi i sitt eget klassrum (Colnerud & Granström, 2015), är det inte tillräckligt mycket för att läraryrket ska kunna räknas in i en av de faktorerna som krävs för en profession. Grundskollärare är en yrkesgrupp som står under myndigheter, där bland annat Skolverket och politikarenan kan bestämma över skolans interna arbete.

Fastän lärare inte har många av de faktorer som spelar in i en profession, är lärare trots allt professionella i den benämning att de enligt Ailis och Brantes (2007) studie, använder sig av ett formellt kunskapssystem och sin kompetens för arbetsrelaterade problem för att vinna förtroende och legitimitet av det yttre. Exempelvis när de ska diskutera om en elevs läsproblem för vårdnadshavare. Detta visar på att lärare besitter en sådan kunskap att de ändå kan analysera ett problem på arbetsplatsen och med sina kunskaper kunna lösa problemet. Även Abbott (1988) tog upp huruvida yrkesutövarens förmåga att kunna hantera arbetsrelaterade problem och genom sitt formella kunskapssystem ha befogenhet att analysera och lösa sådana problem.

Trots detta är det dock inte tillräckligt för att kunna analysera lärare i huruvida de utför kvalitativa lärararbeten i den mån som Abbott (1988) tog upp, där forskaren menar att en profession ska utifrån ett formellt kunskapssystem kunna definiera ett problem, undersöka, analysera och dra slutsatser om det. Läraryrket är som T. Brante (2009) nämner, en semiprofession, som styrs av andra myndigheter och inte lika självständigt som andra professioner. Trots att denna studien visade att lärarna har mer kvalitativt arbete med 37% än Aili och Brantes (2007) studie, kvarstår faktumet att lärarna fortfarande inte är självständiga.

5.2 Metoddiskussion

Datainsamlingsinstrumentet som användes var en webbaserad enkätundersökning. Varför just det valet av metod var för att frågeställningarna riktar sig till att få svar från så många lärare som möjligt som besvarar vilka arbetsuppgifter de utför. De öppna frågorna var främst för att respondenterna får möjlighet att skriva ner arbetsuppgifter som de tycker har värde att stå med eftersom det är svårt att få med alla arbetsuppgifter. Fördelen med det är att det lämnar utrymme för respondenterna att ge oförutsedda svar som även kan ge ett större omfång av de arbetsuppgifter som inte stod med som alternativ i tidigare frågor (Bryman, 2018). I fråga om att uppskatta hur mycket en lägger på vissa typ av arbeten, fick respondenter i tidigare pilotstudie skriva ner en procentsats. Detta upplevdes bli för styrt då de valde skriva ner procentsats i jämnt antal. Istället fick respondenter i denna studie uppskatta via en grafisk skala, detta gav mer slumpade tal.

Gällande låg eller hög svarsfrekvens var det 558 som svarade på hela eller delar av enkäten. På första sidan med frågor om arbetsuppgifter var det 558 respondenter som svarade på frågorna om icke-kvalitativa lärararbeten. Därefter minskades antalet till 543 på nästa sida med semi-kvalitativa lärararbeten. På den tredje sidan med kvalitativa lärararbeten var det 537 respondenter som svarade. Detta visar att det var en hög svarsfrekvens. Eftersom tidigare pilotstudie visade att det var fler bortfall än denna studie, kan en av faktorerna vara att i denna studie fick respondenterna en översikt över hur enkätformuläret är utformad, redan på välkomstsidan. Detta för att eftersom tryckta enkäter kan respondenter bläddra i för att få en uppfattning om de

vill svara på enkäten och i större utsträckning svarar på hela. Medan en webbenkät går det inte att bläddra i på samma sätt (Troost & Hultåker, 2016).

Det positiva med webbenkäter är dock att det inte medför några kostnader, går snabbt att få tag i ett stort urval samt tidseffektivt eftersom vid användning av specifik webbenkät (Troost & Hultåker, 2016), finns det möjlighet att få färdig analys av datainsamlingen eller en fil att använda i ett statistikprogram för att slippa skriva in varje variabel själv. Det som dock är viktigt att tänka på är att, om datainsamlingen ska kunna importeras till ett statistikprogram, är det viktigt att enkätformuläret är utformat på ett korrekt sätt för att kunna importera datainsamlingen och kunna göra analys av. I pilotstudien hade jag ett mer korrekt enkätformulär än denna studie, vilket innebär att statistikprogrammet hade svårt att läsa av filen som skulle importeras. Detta ledde till att jag fick skriva in varje variabel och respondent för att sedan lägga in det i statistikprogrammet för att kunna analysera det.

Frågeformulärets länk spreds via tre Facebook-grupper. Länken kunde hämtas av vilka medlemmar som helst i grupperna. Urvalet var av ett bekvämlighetsurval, eftersom det skickades ut i några grupper som jag själv är medlem i och det var det mest tidseffektiva alternativet (Bryman, 2018). Antalet respondenter i urvalet var svårt att definiera eftersom det var tre grupper på Facebook, varav medlemmarna kan vara medlem i alla grupper samt att det inte finns en garanti att alla heller är aktiva i grupperna. Därför är det inte säkert att säga hur stort urvalet är. Genom att utgå från medelvärdet av dessa grupper är urvalsramen ungefär på 26 155 potentiella respondenter. Troost och Hultåker (2016) skriver att ju större urval desto bättre eftersom det ska vara representativt för populationen. Dock, när det kommer till urvalet, kan alla, både utbildade och utbildade inom läraryrket, gå med i gruppen och därför är det ingen garanti att samtliga respondenter i grupperna har en fullständig lärarutbildning. Detta är något som tagits i beaktande när enkäten skapades eftersom studien lägger fokus på läraryrkets professionalisering i relation till vilka arbetsuppgifter som lärare utför, därför var den första frågan i enkätformuläret om respondenterna har utbildning. Om de svarade nej, vidarekopplades de direkt till slutet av enkäten utan möjlighet att svara på fler frågor (Troost & Hultåker, 2016).

5.3 Slutsats

Trots att läraryrket är en semiprofession, är det alldeles för mycket icke-kvalitativt lärararbete som utförs. Av en lärares arbetstid är det över en fjärdedel som går åt till icke-kvalitativt lärararbete. En fjärdedel som istället kan gå till att utföra kvalitetsdrivande arbete. Ett kvalitetsdrivande arbete ger mer kvalitet i undervisningen, vilket i sin tur också ger eleverna bättre förutsättningar att klara sig i skolan. Mycket av det icke-kvalitativa lärararbetet skulle kunna utföras av en annan yrkeskategori såsom kopiering av läromedel, rengöring, tillsyn av elever omklädningsrum och liknande. Genom att en annan yrkeskategori lägger fokus på dessa arbetsuppgifter kan läraren lägga sin vikt på planering av lektion, sin personliga kompetens, omsorg och ordning till eleverna samt bedömning och dokumentation av elevers kunskap och behov.

5.4 Framtida forskning

Trots att lärare utför, av vad min studie fick reda på, strax över en fjärdedel av arbetstiden på icke-kvalitativt lärararbete, finns det ingen vidare forskning på detta. Vad annan litteratur eller

artiklar undersöker är oftast arbetsuppgifter som faktiskt tillhör läraryrket. Att undersöka de arbetsuppgifter som lärare inte anser tillhöra läraryrket men ändå utför, kan vara av vikt för att kunna se vad lärare faktiskt utför på sin arbetsplats, mer än det som synliggörs utåt. Just denna aspekten var jag intresserad av att undersöka i mitt arbete, men som jag dessvärre inte lyckades med på grund av brist på forskning inom detta.

Denna studie kan dock vara ett steg till att flera börjar undersöka de dolda arbetsuppgifter som lärare utför. Speciellt när lärare genom tider har fått mer arbetsuppgifter men inte mer tid till att utföra dessa och därför hindrar det till ett kvalitetsdrivande arbete. Då är det på tiden att undersöka hur mycket tid de arbetsuppgifter som andra yrkeskategorier istället kan utföra. Lärarassistenter som det är mycket på tal om, kan eventuellt ta över dessa arbetsuppgifter, men då är det viktigt med en forskning som kan ta reda på det som de kan ta över utan att läraren förlorar den sociala kontakten med elever och kollegor.

6. Referenslista

- Abbott, A.D. (1988). *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. [Elektronisk resurs]. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Aili, C. (2013). *Villkor för lärararbetets organisering: delrapport 2 – Kvalitetsdrivande lärararbete – Inledande analys av lärares arbetsuppgiftsfokuserade e-dagböcker*. Kristianstad University Press.
- Aili, C., & Brante, G. (2007). Qualifying teacher work: everyday work as basis for the autonomy of the teaching profession. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 13:3, 287–306, DOI: 10.1080/13540600701299791.
- Bergling, M. (2017). Så ska skolans tidstjuvar stoppas. *Skolvärlden*. Hämtad 2020-04-02 från <https://skolvärlden.se/artiklar/stoppa-tidstjuven>.
- Brante, G. (2009). Multitasking and synchronous work: complexities in teacher work. *Teaching and Teacher Education*. 25(3), s. 430-436.
- Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. Maria (Red.), *Vetenskap för profession* (s. 15–34). Högskolan i Borås.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3.uppl.). Stockholm: Liber.
- Colnerud, G. & Granström, K. (2015). *Respekt för lärarprofessionen: om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. (4., rev. och uppdaterade uppl.). Stockholm: Liber.
- Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, E. (2004). Dagens lärare – klämd mellan oförenliga krav? I A. Persson, M. Greiff, H. Viggósson, E. Månsson, H. Stavreski, D. Collberg, ... F. Melander (Red./Ed.), *Nära gränsen? Perspektiv på skolans arbetsliv* (s. 19–46). Arbetslivsinstitutet.
- Olsson, E. (2020). *Lärarnas egna röster: "Får hela tiden slåss för våra rättigheter"*. Hämtad 2020-05-15 från: <https://www.lararen.se/nyheter/senaste-nytt/lararnas-egna-roster-far-hela-tiden-slass-for-vara-rattigheter>.
- Persson, A., Greiff, M., Viggósson, H., Månsson, E., Stavreski, H., Collberg, D., ... Melander, F. (2004). *Nära gränsen? Perspektiv på skolans arbetsliv*. Arbetslivsinstitutet.
- Skolverket. (2020). *Krav för att få sätta betyg*. Hämtad 2020-05-05 från <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollarlegitimation/regler-och-krav-for-lararlegitimation/larar--och-forskollarlegitimation-och-krav-for-att-fa-satta-betyg>.
- Skolverket. (2013). *Lärarnas yrkesvardag: en nationell kartläggning av grundskollärares tidsanvändning*. Stockholm: Skolverket.
- Trost, J., & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. (5., [moderniserade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wedin, A. (2007). *Lärares arbete och kunskapsbildning: utmaningar och inviter i den vardagliga praktiken*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2007. Linköping.
- Österlind, M.-L. (2013). *Villkor för lärararbetets organisering: delrapport 2 – lärares kollegiala reflektioner över arbetet*. Kristianstad University Press.

Bilaga

Lärarens olika arbetsuppgifter i grundskolan

Välkommen

Vilka arbetsuppgifter utför Ni i egentligen i skolan? Detta är något som jag undersöker i mitt sista examensarbete.

Jag heter Elisabeth Akestam och går sista terminen i grundlärarprogrammet F-3 på Göteborgs universitet. Just nu skriver jag mitt sista examensarbete och jag riktar in mig på vilka arbetsuppgifter som lärare utför i praktiken. Då jag har vittnat om lärare som utför arbetsuppgifter som inte ingår i läraryrke. Det som är ytterst intressant och som jag vill undersöka är hur mycket av sin arbetstid som lärare lägger på arbetsuppgifter som inte tillhör lärarprofessionen. Enkäten är på 4 sidor, varav sida 1 innehåller två korta frågor om er bakgrund. På sida 2–4 kommer ni att kryssa i vilka arbetsuppgifter ni utför, uppskattning av hur mycket ni utför de arbetsuppgifterna samt om ni anser att de tillhör läraryrket eller ej.

Enkäten är frivillig och ni är anonyma när ni svarar i enkäten, vilket även betyder att inga personuppgifter eller IP-adresser sparas. När ni har klickat och besvarat på hela enkäten så godkänner ni till ert samtycke. Om ni ångrar ert deltagande, kan ni när som helst avbryta undersökningen. Har ni några frågor så är ni välkomna att kontakta mig. Jag kommer tyvärr inte kunna ändra på enkäten i efterhand eftersom det kan komma att påverka tidigare respondenters svar. Eftersom arbetet syftar till grundskollärares arbetsuppgifter generellt, är det ingen specifik årskurs som denna riktar sig till, vilket innebär att alla från förskoleklass och upp till årskurs 9 är välkomna att svara.

Bakgrund

Har du en lärarexamen från universitetet/högskola? *

- Ja
 Nej

Vilken årskurs jobbar du i? *

- Förskoleklass
 Årskurs 1
 Årskurs 2
 Årskurs 3
 Årskurs 4
 Årskurs 5
 Årskurs 6
 Årskurs 7
 Årskurs 8
 Årskurs 9

1)

Utför du arbetsuppgifterna nedan? Kryssa i det alternativ som passar dig.

	Ja	Nej	Vill inte uppgge
Rengöring av ytor i klassrum (elevbänkar, bord, tavlan etc)	☐	☐	☐
Rengöring av golv, fönster, väggar etc.	☐	☐	☐
Rengöring av ytor i andra lokaler (matsal, kopieringsrum, korridor, personalrum etc.)	☐	☐	☐
Dammsugning av mattor	☐	☐	☐
Tömma kompost/Slänga sopor	☐	☐	☐
Vattna blommor	☐	☐	☐
Rengöring av textilier såsom gardiner etc.	☐	☐	☐
Dekoration av klassrum	☐	☐	☐
Lösa IT-problematik	☐	☐	☐
Rengöring/omhändertagande efter olyckshändelser (elever spyr, elever skadar sig etc.)	☐	☐	☐
Transport av elever till/från lokaler inom skolan (gympasal, lekplats, syslöjd etc.)	☐	☐	☐
Transport av elever till/från lokaler utanför skolan (till taxi, buss, lokaler utanför skolans område)	☐	☐	☐
Frånvarorapportering	☐	☐	☐
Vikarieanskaffning	☐	☐	☐
Kopiering av läromedel/arbetsuppgifter	☐	☐	☐
Beställning av varor	☐	☐	☐
Tillsyn i omklädningsrum till och från idrott	☐	☐	☐
Tillsyn vid korridor	☐	☐	☐
Hantering av elevers medicin	☐	☐	☐
Hantering av elevers tillhörigheter (mobil, smartwatch etc.)	☐	☐	☐
Saknas det en arbetsuppgift så skriv den här: <input type="text"/>	☐	☐	☐

Uppskatta på skalan hur mycket av din tid som läggs på dessa arbetsuppgifter sammanlagt.

Lägger ingen arbetstid på det Lägger hela min arbetstid på det

Arbetsuppgifterna ovan, anser du att de tillhör läraryrket eller ej?

- Ja: Tillhör läraryrket
- Delvis: Vissa tillhör läraryrket, andra inte.
- Nej: Tillhör inte läraryrket
- Övrigt:

2)

Utför du arbetsuppgifterna nedan? Kryssa i det alternativ som passar dig.

	Ja	Nej	Inte aktuellt
Konflikthantering mellan elever	☐	☐	☐
Föräldramöte	☐	☐	☐
Utvecklingssamtal	☐	☐	☐
Handledning och/eller beteendevägledning för elever	☐	☐	☐
Hantering av elevers medicin	☐	☐	☐
Hantering av elevers tillhörigheter (mobil, smartwatch etc.)	☐	☐	☐
Rastvakt	☐	☐	☐
Socialt stöd för elever (av någon anledning behöver vuxet stöd)	☐	☐	☐
Pedagogisk lunch	☐	☐	☐
Ikke planerat samtal/kontakt med föräldrar	☐	☐	☐
Skriva mejl till och svara på mejl från vårdnadshavare	☐	☐	☐
Läxhjälp	☐	☐	☐
Hoppa in som vikarie i kollegas klassrum	☐	☐	☐
Arbetar även i fritidsverksamheten	☐	☐	☐
Saknas det en arbetsuppgift så skriv den här: <input type="text"/>	☐	☐	☐

Uppskatta på skalan hur mycket av din tid som läggs på dessa arbetsuppgifter sammanlagt.

Lägger ingen arbetstid på det Lägger hela min arbetstid på det

Arbetsuppgifterna ovan, anser du att de tillhör läraryrket eller ej?

- Ja: Tillhör läraryrket
- Delvis: Vissa tillhör läraryrket, andra inte.
- Nej: Tillhör inte läraryrket
- Övrigt:

3)

Utför du arbetsuppgifterna nedan? Kryssa i det alternativ som passar dig.

- Planering och förberedelse av lektion
- Planering av ett långsiktigt arbetsområde
- Möten med arbetslag
- Betygsättning (detta gäller årskurs 6-9)
- Administration och förberedelse inför utvecklingssamtal
- Administration av nationella prov
- Administration av åtgärdsprogram
- Bedömning av elevers kunskaper
- Fortbildningskurser
- Dokumentation av elevers individuella utvecklingsplaner
- Dokumentation av extra anpassningar
- Kartläggning av elevers behov/extra anpassningar
- Sammanställning/förberedelse av läxor

Uppskatta på skalan hur mycket av din tid som läggs på dessa arbetsuppgifter sammanlagt.

Lägger ingen arbetstid på det Lägger hela min arbetstid på det

Arbetsuppgifterna ovan, anser du att de tillhör läraryrket eller ej?

- Ja: Tillhör läraryrket
- Delvis: Vissa tillhör läraryrket, andra inte.
- Nej: Tillhör inte läraryrket
- Övrigt:

» [Redirection to final page of WebbEnkäter \(ändra\)](#)